Η ΠΑΛΗΑ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΖΩΗ

Ο ΤΕΛΕΥΤΑΙΟΣ ΕΛΛΗΝ ΦΕΟΥΔΑΡΧΗΣ

Οἱ ἄρχοντες τοῦ Μωρηᾶ κι' ὁ Τεῦρκος δήμιος ἐπὶ Τουρκοκρατίας. Ὁ Κοπανίτσας καὶ ὁ πύργος του. Πῶς τὸν περιγράφει ἕνας Γάλλος περιηγητὴς τοῦ 1847. Μία ἐπίσκεψις τοῦ τότε Γάλλου πρεσβευτοῦ. Χαρακτηριστικὸς διάλογος. Ὁ Κοπανίτσας καὶ ἡ ζωή του. Ὁ ἑρμητικώτερος κοιμητηρίου. Ἡ τελευταία λάμψις τῆς ἐπαρχιακῆς ἀρχοντιᾶς. κ.τ.λ. κ.τ.λ.

ΕΣΑ στοὺς αἰῶνες τῆς σκλαβιᾶς, στὰ μαῦρα χρόνια ποὺ οἱ Ἕλληνες ἔσκυβαν τὸ κεφάλι κάτω ἀπὸ τὸ σπαθὶ τοῦ κατακτητὴ Τούρκου, ὑπῆρχε στὶς διάφορες ἐπαρχίες μιὰ ντόπια ἀρχοντιὰ ποὺ ἔχρησιμευε πολλὲς φορὲς γιὰ τὴν προστασία τῶν ἄλλων ὁμοφύλων. Πολλὲς ἀπ' τὶς ἀρχοντικὲς αὐτὲς οἰκογένειες κατώρθωσαν νὰ διασωθοῦν καὶ νὰ παραμείνουν στὶς ἐπαρχίες τους καὶ μετὰ τὴν ἀπελευθέρωσι τῆς χώρας ἀπ' τοὺς Τούρκους. Διετήρησαν μάλιστα γιὰ πολλὰ χρόνια τὴν ἐπιρροή τους καὶ τὴν πολιτική τους δύναμι.

Ἕνας Γάλλος περιηγητὴς ποὺ ἐγύρισε στὰ 1847 ὅλη τὴν Πελοπόννησο, συνοδευόμενος ἀπὸ τὸν Πρεσβευτὴ τῆς Γαλλίας Θουβενέζ, ἐγνώρισε στὴ Σπάρτη μιὰ τέτοια ἀρχοντικὴ οἰκογένεια, τὴν οἰκογένεια Κοπανίτσα, στὸ ἀρχοντικὸ τῆς ὁποίας ἐφιλοξενήθηκε. Νὰ τί γράφει ὁ Γάλλος περιηγητὴς γιὰ τὸ ἀρχοντικὸ αὐτό:

«Ὀδοιπορούσαμε κατὰ τὰ χαράματα στοὺς ὀρεινοὺς δρόμους τοῦ Μιστρᾶ. Ἕνα παιδὶ μᾶς ὡδήγησε, τέλος, σ' ἕνα σπίτι, ὅπου θὰ μπορούσαμε νὰ βροῦμε φιλοξενία. Τὸ σπίτι ἦταν ἀπόμερο καὶ κυκλωμένο ἀπὸ ψηλὰ τείχη.... Ἐκρούσαμε τὸ βαρὺ ρόπτρο καὶ σὲ λίγο φανερώθηκε ἕνα κόκκινο φέσι καὶ ἡ κάνα ἑνὸς τουφεκιοῦ ἐπάνω ἀπὸ τὰ κεφάλια μας.

»—Εἶνε ἐδῶ ὁ κ. Κοπανίτσας ; ρωτήσαμε.

»—Ποιοὶ εἴσαστε σεῖς ; Τί ζητᾶτε ; εἶπε ὁ ἄνθρωπος μὲ τὸ φέσι.

»—Πήγαινε νὰ πῆς στὸν κύριο Κοπανίτσα ὅτι ὁ πρεσβευτὴς τῆς Γαλλίας ζητεῖ νὰ τοῦ δώσῃ ἕνα στρῶμα νὰ κοιμηθῇ ἀπόψε.

»Ὁ ὁπλοφόρος χάθηκε, καὶ ὕστερ' ἀπὸ λίγο παρουσιάστηκε πάλι.

»—Ποῦ εἶνε ὁ πρεσβευτὴς ; ρώτησε.

»—Ἔρχεται λίγα βήματα πιὸ πίσω ἀπὸ μᾶς.

»—Λοιπόν, περιμένατε νὰρθῇ κι' αὐτός.

»Περιμείναμε. Ὁ πρεσβευτὴς κύριος Θουβενὲς ἐπλησίασε, τέλος, καὶ εἶπε τ' ὄνομά του καὶ τὴν ἰδιότητά του.

»Τὴ φορὰ αὐτὴ ἡ βαρειὰ πόρτα σείστηκε καὶ ἄνοιξε τόσο μόνο, ὅσο ἔφτανε γιὰ νὰ περάσῃ ἕνας ἄνθρωπος.

»Ὁ πρεσβευτὴς μπῆκε μόνος. Ἐμεῖς ἐπεριμέναμε ἔξω ἀπὸ τὴν αὐλή, ὡσότου ἔγινε ἡ ἀναγνώρισις, ἐξακριβώθηκε ὅτι εἴμαστε ἄνθρωποι ἄξιοι κάθε ἐμπιστοσύνης, φίλοι τοὺς ὁποίους μποροῦσαν νὰ μπάσουν στὸ σπίτι χωρὶς κανένα φόβο.

»Περάσαμε λοιπὸν μέσα ἀπὸ δυὸ γραμμὲς ὡραίων παλληκαριῶν, παραταγμένων μὲ τὰ ὅπλα τους. Τὰ παλληκάρια μᾶς ἐκύτταζαν ἀπὸ τὸ κεφάλι ὡς στὰ πόδια μὲ περιέργεια.

»Τὸ τυπικὸ τῆς ὑποδοχῆς ἦταν πολὺ διεξοδικό, πολὺ βαρύ, ἀλλ' ἡ δεξίωσις ἐγκάρδια. Θαυμασία ἐπίσης ἡ φιλοξενία. Ὁ οἰκοδεσπότης ἦταν νέος ἄνθρωπος, 30 ὡς 35 ἐτῶν, ξανθός, χαριτωμένος, μιλοῦσε τὰ γαλλικὰ μὲ κομψότητα καὶ σχεδὸν χωρὶς ξενικὴ προφορά.»

Φαίνεται λοιπὸν ὅτι τὸ σπίτι τοῦ ἄρχοντος Κοπανίτσα ἦταν πολὺ περίεργο. Στὰ εὐρυχωρότατα δωμάτιά του δὲν ὑπῆρχαν ἔπιπλα. Οἱ τοῖχοι ἦσαν γεμισμένοι καὶ μονάχα ὅπλα ἦσαν κρεμασμένα γύρω. Παντοῦ ἔβλεπε κανεὶς ὁπλοφόρους μὲ ἀστραφτερὰ μάτια καὶ σηκωμένα μουστάκια... Δὲν ὑπῆρχαν παρὰ μόνον ἄντρες καὶ ἀνάμεσα σ' αὐτοὺς μιὰ κόρη, ἀληθινὰ λεντάμορφη, ἡ ὁποία ἔπαιζε μὲ μιὰ ἐξημερωμένη πέρδικα...

Οἱ ὁπλοφόροι ἐθωμάτιζαν ἐπάνω-κάτω, ἢ ἐκοιμόνταν ἢ φρουροῦσαν.

Παράδοξο, ἀλήθεια, σπίτι, τὸ ὁποῖον ἐν τούτοις ἔμοιαζε μὲ ὅλα τὰ σπίτια τῶν παλιῶν καπεταναίων. Ἀπέναντι τῆς μεγάλης αὐλόπορτας, τῆς θολωτῆς καὶ βαρειᾶς, ὑπῆρχε ἄλλη μικρὴ πόρτα, πίσω ἀπ' τὴν ὁποία κυλοῦσαν ἕναν μεγάλο βράχο μὲ τὸν ὁποῖον ἔφραζαν τὴν εἴσοδο. Μὲ ὅμοιο τρόπο καὶ ὁ Πολύφημος τῆς «Ὀδυσσείας» ἔκλεινε τὴν εἴσοδο τοῦ σπηλαίου του.

Ἀριστερὰ ἀκούγονταν τὰ μουγγρητὰ ἑνὸς ὁρμητικοῦ χειμάρρου, καὶ δεξιά, στὸ βάθος ἁπλώνονταν ἕνας ἐρημικὸς συνοικισμός, ποὺ τὸν κατοῦ ἐκεῖνο ἐφαίνονταν ἀκατοίκητος.

Ἐπάνω ἀπὸ τὸ σπίτι διαγράφονταν ἡ πανύψηλες κορυφὲς τοῦ Ταϋγέτου σκεπασμένες ἀπὸ τὸ πυκνὸ σκοτάδι τῆς νύχτας...

***

Πάντα, στὰ μέρη αὐτά, ἐδέχονταν χωρὶς στενοχωρία τοὺς ξένους. Ὁ Γάλλος περιηγητὴς διηγεῖται ὅτι τοὺς ἔβαλαν σὲ μιὰν ἀπέραντη σάλα, ὅπου ὑπῆρχαν ἕξη στρώματα χάμω, γιὰ νὰ κοιμηθοῦν αὐτοὶ καὶ οἱ ἀκόλουθοί τους.

Τὰ παράθυρα τῆς σάλας αὐτῆς ἦσαν καλὰ φραγμένα. Γύρω, στοὺς τοίχους καὶ στὰ παράθυρα, ἔβλεπε κανεὶς ὡς διακόσιες τρύπες ἀπὸ σφαῖρες προσφάτου τουφεκοβολισμοῦ. Φαίνεται ὅτι συχνὰ τὸ μυστηριώδες ἐκεῖνο σπίτι δεχόταν πυροβολισμοὺς καὶ μεταβάλλονταν σὲ φρούριο πολιορκούμενο.

Κατόπιν αὐτοῦ, οἱ φιλοξενούμενοι ζήτησαν διάφορες πληροφορίες κι' ὁ Κοπανίτσας τοὺς ἔδωσε ἐξηγήσεις. Ἰδοὺ περὶ τίνος ἐπρόκειτο:

Ὁ Κοπανίτσας ἦταν ἀρχηγὸς πολιτικοῦ κόμματος, καὶ ἀρχηγὸς μεγάλης οἰκογενείας. Ἑπομένως εἶχε τοὺς ἀνθρώπους του, πολλοὺς καὶ ἀφοσιωμένους, τοὺς ὁποίους συντηροῦσε, ὡπλίζε καὶ τοὺς ἐτοποθετοῦσε στὰ διάφορα χτήματά του, τὰ ὁποῖα ἐπέβλεπε ὁ ἀδελφός του.

Τὸ ἀντίπαλο κόμμα εἶχε ἐπίσης τὸν ἀρχηγό του καὶ τοὺς ὁπλοφόρους του, οἱ ὁποῖοι ἐπίσης ἐφύλαγαν, ἔκαναν ἐνέδρες καὶ συμπλοκές. Κατὰ τὴν ἐποχὴ μάλιστα τῶν ἐκλογῶν ἐγίνονταν σωστὲς μάχες. Ὁ Κοπανίτσας ἦταν ἰσχυρότατος. Μποροῦσε, σὲ κάθε στιγμή, νὰ ὁδηγήσῃ μέσα στὴ Σπάρτη ἢ καὶ στὰς Ἀθήνας ἑναντίον τοῦ Βασιλέως ἢ ὑπὲρ αὐτοῦ, τριακόσιους ἄντρες, ἁρματωμένους σὰν ἀστακούς.

Ὁ Κοπανίτσας ἦταν περίφημος ἱππεύς. Ὅταν ἦταν ἔφιππος, τὸν ἔπιανε ἄγριο μεθύσι, ἀσυγκράτητος ἐνθουσιασμὸς «*καὶ τότε* —γράφει ὁ Γάλλος περιηγητὴς— *ἦταν θαυμάσιος νὰ τὸν βλέπῃ κανείς!*» Ἡ ἄπρη του πλούσια φουστανέλλα καὶ τὰ μανίκια τοῦ χρυσοκέντητου μεϊντανιοῦ του ἐκυμάτιζαν στὸν ἄνεμο, τὰ μακριὰ ξανθά του μαλλιὰ καὶ ἡ μακριὰ γαλάζια φούντα τοῦ φεσιοῦ του ἄγγιζαν μὲ χάρι τοὺς ὤμους του. Καὶ στὴ φυσιογνωμία του, στοὺς τρόπους του, στὴν κουβέντα του ξεχώριζε ἀμέσως ὁ ἄρχοντας τοῦ γραφικοῦ ἐκείνου τόπου, μεγαλόψυχος καὶ γενναῖος.

***

Ἡ ζωὴ αὐτή, ἐκεῖ πάνω, ἦταν ἕνα μίγμα φεουδαρχίας καὶ δημοκρατίας. Ὁ Κοπανίτσας ἐξασκοῦσε μιὰ ἀπεριόριστη ἐξουσία. Στὰ χέρια του βρισκότανε ἡ τιμὴ καὶ ἡ περιουσία ὅλων. Ὁ Κοπανίτσας ἦταν στὸν τόπο του ἀνώτερος κι' ἀπὸ τὸ Βασιλέα.

Ὁ ξένος περιηγητής, βλέποντας τὴν παράδοξη ἐκείνη ζωή, κάτω ἀπὸ τὴν ἴδια στέγη, (ὅπου ὁ ἀρχηγὸς κοιμόταν πλάγι στοὺς συντρόφους του, κινδυνεύοντας τοὺς ἴδιους κινδύνους καὶ χαιρόμενος τὰ ἴδια ἀγαθὰ μὲ αὐτούς), ἔμεινε βαθειὰ γοητευμένος.

Τέτοιοι ἦσαν οἱ τύποι τῶν ἀριστοκρατῶν στὶς ἑλληνικὲς ἐπαρχίες κατὰ τὸ 21 καὶ στὰ χρόνια τοῦ Ὄθωνος. Σιγὰ-σιγὰ ὅμως ἡ ζωὴ ἐκείνη ἐφυλλορρόησε, ὑπετάχθη στὸν πολιτισμὸ καὶ τὶς καινοφύγιες φιλελεύθερες ἰδέες.

Μωραΐτης ἄρχοντας
(Εἰκὼν ξένου Περιηγητοῦ—1840)

μὲ μεγάλη προθυμία, μὲ εὐγνωμοσύνη σχεδόν, καὶ ξεκίνησε γιὰ τὴν ἕδρα του.

Στὰ Γιάννενα ἔμεινε ἀρκετὰ χρόνια καὶ ἐσχετίστηκε μὲ τὸν τύραννο τῆς Ἠπείρου, ὁ ὁποῖος παραδόξως τοῦ εἶχε μεγάλη ἐμπιστοσύνη καὶ τὸν ἐκαλοῦσε συχνὰ στὸ σεράϊ του.

Κατόπιν, ὅταν ἀνέθηκε στὸ θρόνο τῆς Γαλλίας ὁ Λουδοβίκος ΙΗ', ὁ Ποικεβίλ μετετέθη στὴν Πάτρα καὶ ἔλαβε μεταξὺ τῶν πρώτων μέρος στὸν ἀγῶνα ὑπὲρ τῆς ἑλληνικῆς ἀνεξαρτησίας.

Ὁ Ποικεβίλ πέθανε κατὰ τὸ 1838, σὲ ἡλικία 67 ἐτῶν, στὸ Παρίσι καὶ ἐτάφη στὸ νεκροταφεῖο τοῦ Μονταρνάς. Ὁ τάφος του φέρει λαπιδαγαλλικὴ ἐπιγραφή, ἡ ὁποία καταλήγει μὲ δυὸ ἑλληνικοὺς στίχους τῆς Ὀδυσσείας, ἀπὸ τὸ μέρος ὅπου ὁ Ὅμηρος εὐχεται γιὰ τὸν Ἀχιλλέα ἀθάνατη μνήμη. Ἡ μόνη διαφορὰ στὴν ἐπιγραφὴ εἶνε ὅτι ἡ λέξις «Ἀχιλλεῦ» ἀντικατεστάθη μὲ τὴν λέξι «Ποικεβίλε»...